

Nowy LEADER w nowej perspektywie PROW

W ramach PROW 2014-2020 kontynuowane będzie wdrażanie działania LEADER. Poniżej kompendium wiedzy przybliżające podstawowe pojęcia, cele działania, rodzaje i zakresy wsparcia.

Zgodnie z przyjętymi regulacjami w podejściu LEADER:

1. **Lokalna Strategia Rozwoju (LSR)** - Lokalna Strategia Rozwoju jest dokumentem, który stanowi podstawę do działań podejmowanych przez Lokalną Grupę Działania (LGD) w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Istota LSR polega na wskazaniu kierunków rozwoju obszaru nią objętego. Zasadniczym celem pracy nad strategią jest poszukiwanie i zdefiniowanie tych kierunków.
2. **Lokalna Grupa Działania (LGD)** - rodzaj partnerstwa terytorialnego, zrzeszającego przedstawicieli lokalnych organizacji (z sektora publicznego, prywatnego i pozarządowego) oraz mieszkańców danego obszaru wyznaczonego granicą gmin członkowskich. W Polsce podstawą prawną funkcjonowania LGD są ustawy: o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich oraz o stowarzyszeniach.
3. **obszar wiejski** - obszar całego kraju, z wyłączeniem obszaru miast o liczbie mieszkańców większej niż 20 000.

Obszar realizacji

Działanie LEADER może być realizowane na obszarach wiejskich. Jedna LSR będzie realizowana na obszarze zamieszkanym przez minimum 30 000 mieszkańców z obszarów wiejskich i maksimum 150 000 mieszkańców oraz obejmować będzie obszar przynajmniej 2 gmin, których obszary stanowią (bądź zawierają) obszary wiejskie.

Zadania LGD w działaniu LEADER

- a) rozwijanie zdolności podmiotów lokalnych do opracowywania i wdrażania projektów, w tym rozwijania ich zdolności zarządzania projektami;
- b) opracowanie niedyskryminującej i przejrzystej procedury wyboru oraz obiektywnych kryteriów wyboru projektów, które pozwalają uniknąć konfliktów interesów, gwarantują, że co najmniej 50% głosów w decyzjach dotyczących wyboru pochodzi od partnerów niebędących instytucjami publicznymi i umożliwiają wybór w drodze procedury pisemnej;
- c) zapewnianie spójności ze strategią rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność podczas wyboru projektów poprzez uszeregowanie tych operacji w zależności od ich wkładu w realizację celów i strategii;
- d) opracowanie i publikowanie naborów wniosków lub ciągłej procedury składania projektów, w tym określanie kryteriów wyboru;
- e) przyjmowanie i dokonywanie oceny wniosków o dofinansowanie;

- f) wybór projektów i ustalanie kwoty wsparcia oraz w stosownych przypadkach, przedkładanie wniosków do podmiotu odpowiedzialnego za ostateczną weryfikację kwalifikowalności przed ich zatwierdzeniem;
- g) monitorowanie wdrażania strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność i projektów będących przedmiotem wsparcia oraz przeprowadzanie szczegółowych działań ewaluacyjnych związanych z tą strategią.

W ramach zadania rozwijanie potencjału podmiotów lokalnych do opracowywania i realizowania operacji (litera a) LGD zobowiązana będzie do przygotowania planu komunikacyjnego określającego m.in. metody współpracy ze społecznością lokalną, wskazanie konkretnych grup docelowych, cele i efekty oraz powiązanie z celami i wskaźnikami LSR.

Finansowanie działania LEADER

LEADER jest współfinansowany z środków EFRROW. Nowym rozwiązaniem, zaproponowanym przez Komisję Europejską, jest możliwość finansowania realizacji LSR również z udziałem innych niż EFRROW funduszy UE. W przypadku EFRR i EFS – maksymalny poziom dofinansowania ze środków UE wynosi 85% (w przypadku Mazowsza 80%), brakujący wkład musi pochodzić ze środków własnych beneficjenta. Dofinansowanie EFRROW oraz EFMR określone jest w PROW i PO MiR.

Cele LEADER-a

Cel szczegółowy: wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich

Operacje przewidziane do wsparcia:

- 1) wzmocnienie kapitału społecznego, w tym z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i wspieranie partycypacji społeczności lokalnej w realizacji LSR;
- 2) rozwój przedsiębiorczości, z wyłączeniem świadczenia usług rolniczych;
- 3) dywersyfikacja źródeł dochodu, w tym tworzenie i rozwój inkubatorów przetwórstwa lokalnego tj. infrastruktury służącej przetwarzaniu produktów rolnych w celu udostępniania jej lokalnym producentom (produkty objęte i nieobjęte załącznikiem nr 1 do TFUE), z wyłączeniem świadczenia usług rolniczych;
- 4) podnoszenie kompetencji osób z obszaru LSR w powiązaniu z rozwojem przedsiębiorczości lub dywersyfikacją źródeł dochodów, lub podejmowaniem zatrudnienia, w szczególności rolników i osób długotrwale pozostających bez pracy;
- 5) rozwój produktów lokalnych;
- 6) rozwój rynków zbytu, z wyłączeniem targowisk;
- 7) zachowanie dziedzictwa lokalnego;
- 8) rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury:
 - a) turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej,
 - b) technicznej, w tym z zakresu gospodarki wodno-ściekowej oraz budowy lub modernizacji dróg lokalnych.

Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu będzie realizowane m.in. poprzez obowiązkowe wskazanie w LSR grup defaworyzowanych, które uzyskają wsparcie w ramach LSR wraz z opisem stosowanego podejścia.

Operacje realizowane w ramach LSR powinny wykorzystywać lokalne zasoby: surowce, miejscową infrastrukturę, lokalizację (położenia geograficzne), dziedzictwo, potencjał mieszkańców, itp.

Cele szczegółowe powiązane

- a) poprawa konkurencyjności głównych producentów w drodze lepszego ich zintegrowania z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy zapewnienia jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy i organizacje producentów oraz organizacje międzybranżowe.

W ramach LEADER wspierane będą operacje z zakresu małego przetwórstwa oraz tworzenie sieci (zakres: krótkie łańcuchy dostaw, rynki lokalne, działania promocyjne i marketingowe).

- b) ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw i tworzenia miejsc pracy.

W ramach LEADER realizowane będą operacje w zakresie przedsiębiorczości: działania mające na celu wyposażenie w niezbędną wiedzę lub umiejętności oraz kwalifikacje m.in. osób planujących rozpoczęcie działalności dodatkowej do działalności rolniczej oraz osób odchodzących z rolnictwa.

Celem będzie aktywizowanie osób bezrobotnych, grup defaworyzowanych, współpraca LGD z przedsiębiorcami, sieciowanie podmiotów zaangażowanych w pracę z grupami defaworyzowanymi i bezrobotnymi (np. ośrodki opieki społecznej, powiatowe urzędy pracy, ośrodki doradztwa rolniczego, pozarządowe instytucje rynku pracy) .

- c) zwiększanie dostępności technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK, z ang. ICT) na obszarach wiejskich oraz podnoszenie poziomu korzystania z nich i poprawianie ich jakości.

W ramach LEADER wspierane będą operacje z zakresu wykorzystania technologii informacyjnych w rozwoju pozarolniczych miejsc pracy czy udostępniania zasobów kulturowych, przyrodniczych i turystycznych obszarów wiejskich.

LEADER – poddziałania

W ramach działania LEADER zaplanowano cztery poddziałania:

- 1) Wsparcie przygotowawcze**
- 2) Realizacja operacji w ramach LSR**
- 3) Wdrażanie projektów współpracy**
- 4) Koszty bieżące i aktywizacja.**

Wsparcie przygotowawcze

Warunki kwalifikowalności

Obszar objęty działalnością beneficjenta jest obszarem wiejskim lub zawiera obszar wiejski (2 gminy, 30-150 tys. mieszkańców). Członkowie - po jednym przedstawicielu z każdego sektora z każdej gminy.

Beneficjenci

Stowarzyszenie, fundacja lub związek stowarzyszeń, z wyłączeniem stowarzyszeń JST.

Kryteria wyboru

Dotyczyć będą m.in. doświadczenia wnioskodawcy w zakresie realizacji projektów z wykorzystaniem funduszy unijnych, pracy ze społecznościami lokalnymi. Ponadto ocenie podlegać będzie koncepcja rozwoju lokalnego obszaru objętego operacją.

Rodzaj wsparcia

Dotacja w formie zryczałtowanej płatności. Wsparcie nie może być łączone ze wsparciem przygotowawczym w ramach innych programów współfinansowanych ze środków funduszy EFSI.

Koszty kwalifikowalne

- koszty administracyjne, w tym osobowe,
- koszty działań szkoleniowych przygotowujących lokalnych partnerów do opracowania i wdrażania LSR,
- koszty związane z opracowaniem LSR, w tym koszty badań, analiz, opracowań i prowadzenia konsultacji ze społecznościami lokalnymi wspierających przygotowanie LSR oraz koszty doradztwa,
- koszty nawiązywania i pogłębiania współpracy z innymi obszarami wiejskimi, w tym czynności przygotowawcze w stosunku do projektów współpracy.

W ramach PROW 2007 – 2013 dokonano wyboru LGD, które tworzą LSR dla swoich obszarów działania. Działania te swoim zasięgiem objęły znaczną część obszaru, który kwalifikuje się do objęcia go podejściem LEADER. Z tego powodu nie przewiduje się wsparcia w ramach „pakietu startowego LEADER”.

Realizacja operacji w ramach LSR

Rodzaj wsparcia

Refundacja kosztów

Intensywność pomocy

Od 50 % do 100% kosztów kwalifikowalnych operacji, w zależności od charakteru operacji i rodzaju beneficjenta.

Kryteria wyboru

Kryteria wyboru zostaną określone przez LGD w LSR.

Zakres wsparcia

- Wzmocnienie kapitału społecznego, w tym z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i wspieranie partycypacji społeczności lokalnej w realizacji LSR;
- Rozwój przedsiębiorczości, z wyłączeniem świadczenia usług rolniczych;
- Dywersyfikacja źródeł dochodu, w tym tworzenie i rozwój inkubatorów przetwórstwa lokalnego tj. infrastruktury służącej przetwarzaniu produktów rolnych w celu udostępniania jej lokalnym producentom (produkty objęte i nieobjęte załącznikiem nr 1 do TFUE), z wyłączeniem świadczenia usług rolniczych;
- Podnoszenie kompetencji osób z obszaru LSR w powiązaniu z rozwojem przedsiębiorczości lub dywersyfikacją źródeł dochodów lub podejmowaniem zatrudnienia w szczególności rolników i osób długotrwale pozostających bez pracy;
- Rozwój produktów lokalnych;
- Rozwój rynków zbytu, z wyłączeniem targowisk;
- Zachowanie dziedzictwa lokalnego;
- Rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury:
 - turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej,
 - technicznej w tym z zakresu gospodarki wodno-ściekowej oraz budowy lub modernizacji dróg lokalnych.

Beneficjenci

- Osoby fizyczne.
- Osoby prawne, w tym m.in. kółka rolnicze, JST (z wyłączeniem województw) i ich związki oraz jednostki organizacyjne, organizacje pozarządowe, spółdzielnie, kościoły, związki wyznaniowe.
- Jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym ustawy przyznają zdolność prawną.

Uwaga: Pomoc nie może być przyznana przedsiębiorcy, który nie wykonuje działalności jako mikro-, małe lub średnie przedsiębiorstwo. W przypadku operacji, których celem jest rozpoczęcie

prowadzenia działalności pozarolniczej pomoc nie może być przyznana osobom fizycznym ubezpieczonym na podstawie przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników w pełnym zakresie jako rolnik, małżonek rolnika lub domownik, za wyjątkiem operacji w zakresie przetwórstwa lub sprzedaży produktów rolnych.

W przypadku operacji dotyczących **infrastruktury technicznej**, w tym z zakresu gospodarki wodnej, ściekowej oraz budowy lub modernizacji dróg lokalnych, beneficjentami mogą być jedynie **gminy i powiaty oraz ich związki lub jednostki organizacyjne**.

W ramach poddziałania przewiduje się tzw. operacje parasolowe.

Wysokość wsparcia

Maksymalna kwota pomocy dla danego rodzaju operacji będzie ustalona przez LGD

- do **2 mln zł /beneficjenta - infrastruktura techniczna**
- do **500 tys. zł/miejscowość - inne operacje** realizowane przez jednostki z sektora finansów publicznych.

(pomoc udzielona jednostkom sektora finansów publicznych nie może przekroczyć 50% możliwej do udzielenia pomocy w ramach tego poddziałania)

- do **500 tys. zł. /beneficjenta** w okresie realizacji Programu - utworzenie **inkubatorów przetwórstwa lokalnego**
- do **300 tys. zł/ beneficjenta/** okres realizacji Programu – (poza jednostkami sektora finansów publicznych)

Przy określaniu tego limitu będzie brana pod uwagę także pomoc, jaką dany beneficjent uzyskał w związku z realizacją mikroprojektu w ramach operacji parasolowej. W przypadku podmiotu, który będzie ubiegać się o wsparcie na rzecz sformalizowanej grupy nieposiadającej osobowości prawnej, limit pomocy jest liczony odrębnie na każdą sformalizowaną grupę.

- do **100 tys. zł /na odbiorcę** realizującego „**mikroprojekt**” (sformalizowaną grupą nieposiadającą osobowości prawnej) w ramach operacji parasolowej
- w przypadku operacji parasolowych całkowita wartość „mikroprojektu” wynosi do **50 tys. zł**, a całkowita wartość operacji parasolowej – **400 tys. zł**
- w przypadku operacji w partnerstwie – limit pomocy każdego z partnerów jest pomniejszany proporcjonalnie
- w przypadku operacji realizowanych poza operacją parasolową całkowita wartość operacji jest większa niż 50 tys. zł

Wdrażanie projektów współpracy

Rodzaj operacji

Przygotowanie i realizacja projektu współpracy

Beneficjenci

LGD wybrane do realizacji LSR.

Kryteria wyboru

Jednolite dla całego kraju opiniowane przez Komitet Monitorujący.

Rodzaj wsparcia

Refundacja.

Intensywność pomocy

Do 100% kosztów kwalifikowalnych operacji.

Wysokość wsparcia

- **50** tys. zł - minimalna wartość projektu międzyterytorialnego
- limit pomocy na LGD – do **5%** wsparcia kierowanego na daną LSR w ramach poddziałań *Realizacja operacji w ramach lokalnych strategii rozwoju oraz Wsparcie kosztów bieżących i aktywizacji.*

Koszty kwalifikowalne

- zakup dóbr, usług,
- roboty budowlane,
- organizacja i przeprowadzanie spotkań/wyjazdów/wydarzeń itp.,
- najem, dzierżawa lub zakup oprogramowania, sprzętu, narzędzi, urządzeń, maszyn, materiałów lub przedmiotów,
- przygotowanie badań, analiz, opracowań, dokumentacji,
- tłumaczenia,
- najem lub dzierżawa pomieszczeń, obiektów lub gruntu,
- promocja i informacja,
- wynagrodzenie za pracę oraz usługi świadczone w związku z przygotowaniem lub realizacją projektu współpracy,
- inne koszty związane z realizacją operacji.

Koszty dotyczące animacji współpracy, w tym koszty związane z poszukiwaniem partnerów projektu współpracy, nie są kosztem kwalifikowalnym działania. Zadania w tym zakresie mogą podlegać finansowaniu ze środków KSOW.

Warunki kwalifikowalności

Projekt współpracy:

- jest zgodny z LSR wszystkich wnioskujących LGD,
- jest realizacją wspólnego przedsięwzięcia,
- przyczyni się do osiągnięcia wskaźników określonych w LSR wszystkich wnioskujących LGD (tych wskaźników, których osiągnięcie zaplanowano poprzez projekt współpracy).

Projekty współpracy a LSR

- Projekt współpracy może być zawarty w LSR. Jeśli tak jest, wówczas musi to mieć odzwierciedlenie we wskaźnikach. Wskaźnik powinien mieć określoną wartość wyjściową i docelową. Wymagany poziom osiągnięcia wskaźnika na koniec realizacji LSR: minimum 50%.
- Jeśli projekt nie jest zawarty w LSR, jego realizacja będzie możliwa jeżeli do LSR zostaną dodane nowe wskaźniki lub zostanie podwyższony poziom obecnych, ze wskazaniem, że zostaną osiągnięte poprzez projekt współpracy. Pozostałe zasady analogiczne jak w przypadku projektu od początku zawartego w LSR.

Koszty bieżące i aktywizacja

Beneficjenci

LGD, których LSR zostały wybrane do realizacji i finansowania ze środków Programu. Możliwość uzyskania wsparcia zapewniona jest dla wszystkich LGD wybranych do realizacji LSR.

Rodzaj wsparcia

W zależności od rodzaju kosztów oraz decyzji LGD może przyjąć formę: zwrotu kosztów kwalifikowalnych, płatności ryczałtowych lub finansowania ryczałtowego określonego przez zastosowanie wartości procentowej do jednej lub kilku kategorii kosztów.

Intensywność pomocy

Do 95% kosztów kwalifikowanych operacji, chyba że w danym województwie w ramach innego programu uwzględniającego RLKS przewiduje się niższą intensywność.

Koszty kwalifikowalne

- koszty administracyjne LGD, w tym koszty personelu;
- koszty szkolenia;
- koszty związane z kształtowaniem wizerunku;
- koszty finansowe;
- koszty związane z tworzeniem sieci kontaktów;
- koszty związane z monitorowaniem i ewaluacją LSR;
- koszty prowadzenia procesu aktywizacji.

Opracowała: Iwona Raszeja-Ossowska

Źródło:

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 (projekt), Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Warszawa 2014.

Zasady realizacji instrumentu Rozwój lokalny kierowany przez społeczność w Polsce, Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju, Warszawa 2014.